

Vergaderjaar 2023–2024

24 587

Justitiële Inrichtingen

Nr. 927

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR RECHTSBESCHERMING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 december 2023

Op 29 november 2023 heb ik van de Inspectie Justitie en Veiligheid, de Inspectie Gezondheidszorg en jeugd, de Inspectie van het Onderwijs en de Nederlandse Arbeidsinspectie (hierna: de inspecties) een brief ontvangen. Aanleiding van deze brief was een inspectiebezoek op 8 september 2023 aan Justitieel Complex Zeist (hierna: JC Zeist). De inspecties hebben naar aanleiding van dit bezoek een aantal aanbevelingen gedaan. In deze brief ga ik in op de uitkomsten van het inspectiebezoek en geef ik een reactie op de aanbevelingen van de inspecties.

Achtergrond

In JC Zeist verblijven sinds afgelopen juni jongvolwassenen verdachten (18+) in preventieve hechtenis bij wie de officier van justitie voornemens is op grond van het adolescentenstrafrecht het jeugdstrafrecht toe te passen. De inspecties hebben een inspectiebezoek gebracht aan JC Zeist om zicht te krijgen op de wijze waarop het verblijf van deze jongvolwassenen daar wordt vormgegeven. De jongvolwassenen die in JC Zeist verblijven zijn op 23 juni 2023 formeel naar deze locatie overgeplaatst vanuit Rijks Justitiële Jeugdinrichting (RJJ) Horsterveen, omdat RJJ Horsterveen op 22 juni 2023 door lekkage na noodweer onbruikbaar is geworden.¹ In JC Zeist verblijven de jongvolwassenen op dit moment in een Huis van Bewaring (HvB).

Bevindingen van de Inspectie

De inspecties geven in hun brief aan dat zij beseffen dat de medewerkers van JC Zeist de afdeling voor de jongvolwassenen in korte tijd moesten realiseren. Ook zien de inspecties dat de medewerkers hun uiterste best doen om het verblijf van deze jongvolwassenen vorm te geven. Desondanks oordelen de inspecties als volgt:

¹ Kamerstukken II, 2022–2023, 24 587, nr. 914.

- 1) Het verblijf van de preventief gehechte jongvolwassenen in HvB JC Zeist voldoet onvoldoende aan de uitgangspunten van het jeugdstrafrecht.
- 2) Het is tot dusver niet inzichtelijk op welke wijze invulling wordt gegeven aan de door mij gestelde randvoorwaarde, dat zoveel als mogelijk rekening gehouden wordt met de specifieke behoeften van deze doelgroep.
- 3) Er is geen actuele inschatting van risicovolle plekken en situaties op het gebied van agressie en geweld en ander ongewenst gedrag en andere arbeidsrisico's. De Risico-inventarisatie en -evaluatie en plan van aanpak ontbreken voor de afdeling waar de jongvolwassenen verblijven.
- 4) In het onwenselijke geval dat de plaatsing van jongvolwassenen in een HvB als noodmaatregel tot in ieder geval het tweede kwartaal van 2024 voortduurt, roepen de inspecties mij op om binnen 2 maanden duidelijkheid te verschaffen over wat «*zoveel als mogelijk rekening houden met de specifieke behoeften van deze doelgroep*» in de praktijk betekent en hoe dit door de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) nader moet worden vormgegeven. Dit zodat daarmee de discrepantie tussen een HvB-regime voor volwassenen en een verblijf in een Justitiële Jeugdinrichting (JJI) wordt verkleind. Daarnaast vragen de inspecties om inzichtelijk te maken in welke gevallen sprake is van een «specialistische zorgbehoefte» en welke criteria daarvoor gelden.

Beleidsreactie

Ik ga hieronder puntsgewijs in op de bevindingen van de inspecties.

Het verblijf van de preventief gehechte jongvolwassenen in HvB JC Zeist voldoet onvoldoende aan de uitgangspunten van het jeugdstrafrecht

Samen met de inspecties ben ik van oordeel dat de plaatsing van jongvolwassenen in JC Zeist -bij wie de officier van justitie voornemens is het jeugdstrafrecht toe te passen- een onwenselijke situatie betreft die op gespannen voet staat met de uitgangspunten van het jeugdstrafrecht. De officier van justitie en de rechter-commissaris hebben immers aanleiding gevonden om deze jongvolwassenen preventief te hechten in een JJI. Deze noodmaatregel is echter nodig gebleken vanwege een tekort aan hoogbeveiligde capaciteit bij de JJI's. Ik heb uw Kamer hierover in februari en september 2023 geïnformeerd.²

DJI doet wat redelijkerwijs binnen haar mogelijkheden ligt het dagprogramma en het verblijf zo veel mogelijk te laten aansluiten op de behoeften van deze jongvolwassenen. Tegelijkertijd kan het gevangeniswezen niet hetzelfde niveau van begeleiding en behandeling bieden als een JJI. De personele en gebouwelijke mogelijkheden van DJI zijn beperkt en dwingen tot keuzes. Daarnaast is er op dit moment binnen heel DJI sprake van personele en capacitaire beperkingen en worden ook bij het gevangeniswezen maatregelen getroffen om met de plaatsingsdruk om te kunnen blijven gaan. Over dit laatste heb ik uw Kamer op 30 november jl. geïnformeerd (Kamerstuk 24 587, nr. 926).

Deze noodmaatregel zal – naar verwachting – in ieder geval voortduren tot de geleidelijke uitbreiding van de JJI-capaciteit in 2024 een feit is. De JJI-capaciteit zal naar verwachting pas in het eerste kwartaal van 2025 (volledig) zijn opgelost.

² Kamerstukken II, 2022–2023, 24 587, nr. 881 en Kamerstukken II, 2022–2023, 24 587 en 28 741, nr. 921.

Bij het nemen van deze noodmaatregel heb ik een aantal randvoorwaarden geformuleerd, die ik eerder met uw Kamer heb gedeeld. Hieronder komen een aantal van die randvoorwaarden aan de orde.

Het is tot dusver niet inzichtelijk op welke wijze invulling wordt gegeven aan de door mij gestelde randvoorwaarde, dat zoveel als mogelijk rekening gehouden wordt met de specifieke behoeften van deze doelgroep

Het reguliere HvB-regime in JC Zeist is voor deze specifieke doelgroep aangevuld met de volgende elementen:

- 1) De jongvolwassenen worden samengeplaatst en gescheiden gehouden van (andere) volwassen gedetineerden.
- 2) Er wordt op de betreffende afdeling gewerkt met zorg en behandel inrichtingmedewerkers (zbiw) in plaats van met penitentiaire inrichtingwerkers. De zbiw'ers zijn opgeleid om intensieve en individuele begeleiding te bieden en ontvangen bijscholing op het gebied van kennis- expertise voor deze doelgroep.
- 3) De jongvolwassenen ontvangen een dagprogramma, dat meer ruimte biedt voor contact tussen medewerkers en jongvolwassenen, onderwijs, sport en bezoek dan in een regulier HvB.
- 4) Inzet van een activiteitenaanbod door de «Life Changing Group». Dit is een organisatie die programma's verzorgt met betrekking tot educatie, sport, vaardigheden, weerbaarheid, techniek en creativiteitsprogramma's.³
- 5) Inzet van een orthopedagoog voor 3,5 dag per week. De orthopedagoog wordt ingezet voor begeleiding van het personeel op de benadering van de jongvolwassenen.

Deze maatregelen zijn op dit moment nog deels in ontwikkeling. Uiterlijk in januari 2024 zal DJI de inspecties nader informeren over de concrete uitwerking van deze maatregelen, voordat de inspectie in februari 2024 Zeist weer bezoekt.

Daarnaast vragen de inspecties om inzichtelijk te maken in welke gevallen sprake is van een «specialistische zorgbehoefte» en welke criteria daarvoor gelden

Jongvolwassenen met een specialistische zorgbehoefte worden niet in een HvB geplaatst (binnen JC Zeist of elders in het gevangeniswezen). Concreet gaat het om jongvolwassenen die in een JJI op een zogeheten «landelijke bestemming» geplaatst zouden worden, bijvoorbeeld meisjes en jongvolwassenen met een psychiatrische stoornis.⁴ Dit zijn, om verschillende redenen, extra kwetsbare jongvolwassenen die op een landelijke bestemming de zorg en begeleiding krijgen die op een reguliere kortverblijf leefgroep niet geboden kan worden.⁵ De jongvolwassenen verdachten die wel in het HvB worden geplaatst, zouden normaliter in een JJI op een kortverblijf leefgroep geplaatst worden. Mocht na plaatsing in het HvB blijken dat er alsnog sprake is van een aanvullende of specialistische zorg- of beveiligingsbehoefte dan wordt de jongvolwassene overgeplaatst naar een JJI.

³ Het aantal uren van activiteitenaanbod op een dag is in de praktijk afhankelijk van de beschikbare personele capaciteit.

⁴ We kennen de volgende landelijke bestemmingen: Forensische observatie en begeleidingsafdeling (FOBA), meisje, zeden, Very Intensive Care (VIC), Licht Verstandelijke Beperking VIC, Individuele Traject Afdeling (ITA).

⁵ Dat kan bijvoorbeeld nodig zijn als een jongvolwassene ernstige psychiatrische problematiek heeft, dan wordt hij op de Very Intensive Care (VIC) afdeling geplaatst. Een ander voorbeeld: als een jongvolwassene door zijn houding en gedrag het groepsklimaat dusdanig verstoort dat het veilige leefklimaat op een reguliere leefgroep in het geding is, wordt hij op een Individueel Traject Afdeling geplaatst.

Ontbreken risico-inventarisatie en -evaluatie in JC Zeist en plaatsing van jongvolwassenen in andere HvB's

DJI werkt op dit moment aan het opstellen van een risico-inventarisatie en -evaluatie en plan van aanpak voor de jongvolwassenenafdeling binnen JC Zeist. Uiterlijk in januari zal DJI de inspecties hier nader over informeren. Daarbij zal DJI tevens ingaan op hoe de plaatsing van jongvolwassenen op andere HvB's is georganiseerd.

Tot slot

Ik informeer uw Kamer in mijn volgende voortgangsbrief in maart 2024 betreffende de JJI's en de Kleinschalige Voorziening Justitiële Jeugd over de stand van zaken in de belangrijkste beleidsontwikkelingen. Daarbij zal ik ook ingaan op hoe het plaatsen van deze doelgroep in het gevangeniswezen verloopt.

De Minister voor Rechtsbescherming,
F.M. Weerwind